

وزارت میراث فرهنگی؛ گردشگری و
صنایع دستی

سبانی دوخت‌های سنتی ایران

(پایه تا پیشرفته)

کتابچه یکم

بهار ۹۹

مبانی دواخت‌های سنتی ایران

دواخت‌های شکته	دواخت‌های ساده
دواخت‌های ترکیبی	دواخت‌های حلقومی

بخش نخست از دواخت‌های پایه

دواخت‌های تزئینی

انواع کره

انواع دواخت برگ و ساقه

انواع دواخت گل

بخش دوم از دواخت‌های پایه

I. دوخت های ساده

۱. شلال ساده

۲. شلال ساده با پیچ

۳. شلال ساده با مارپیچ

۴. بخیه ساده

۵. بخیه ساده با پیچ

۶. بخیه ساده با مارپیچ

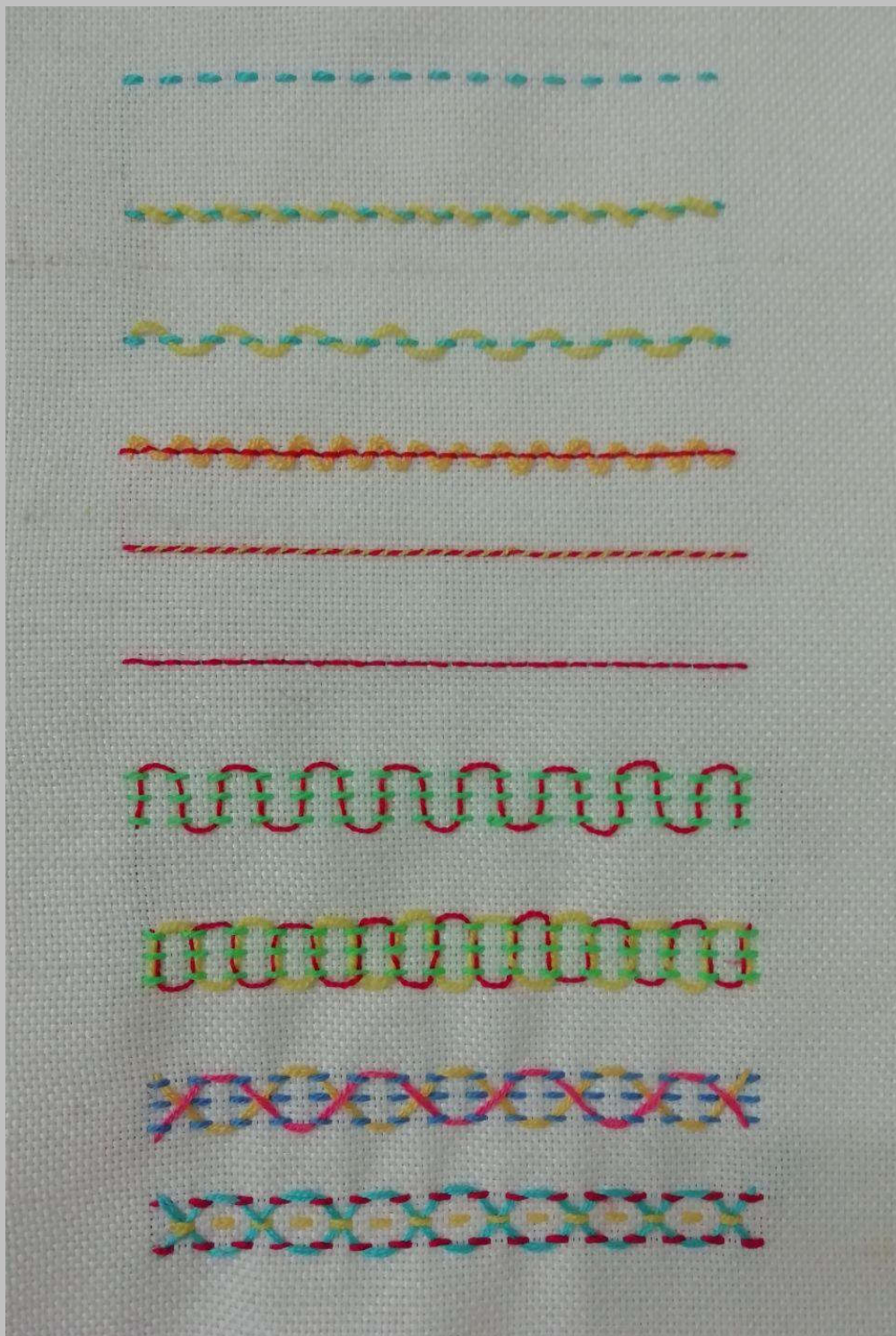
۷. شلال سه ردیفه زینتی مارپیچ

۸. شلال سه ردیفه زینتی دوبل

۹. سه ردیفه زینتی مورب

۱۰. سه ردیفه زینتی مورب نامتقارن

I. دوخت های ساده

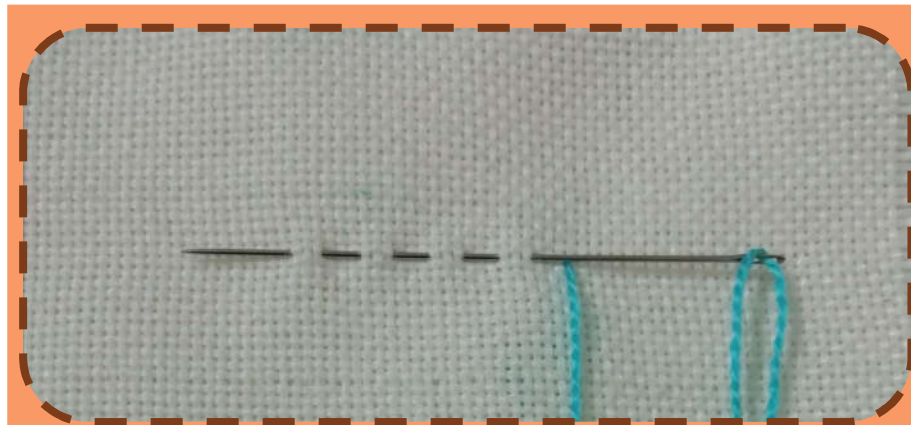
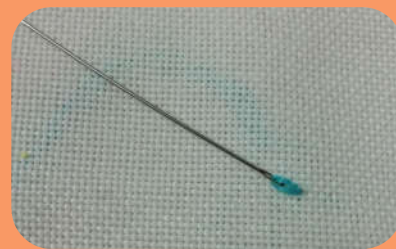
بخش نخست از دوخت های پایه

از دوختهای ساده: ۱- شلال ساده

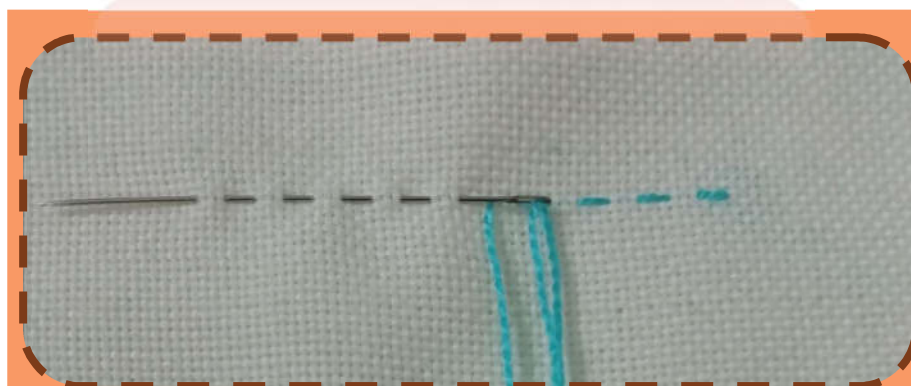
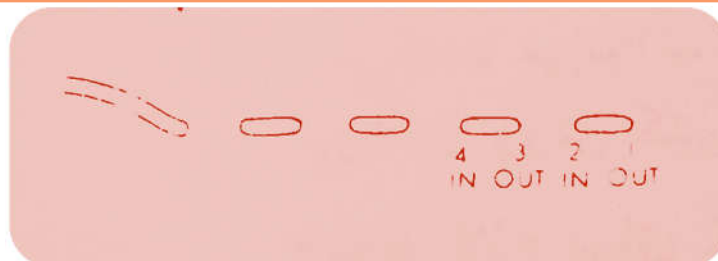
گره زدن انتهای نخ

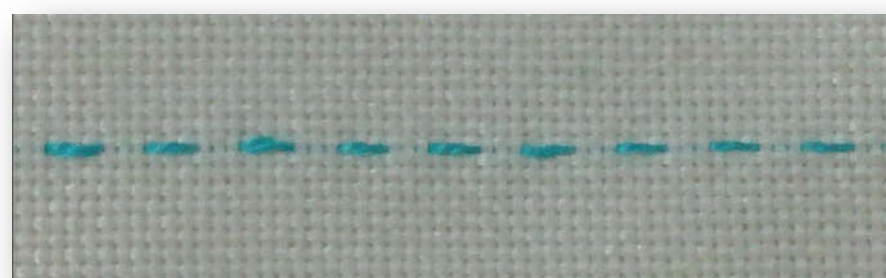
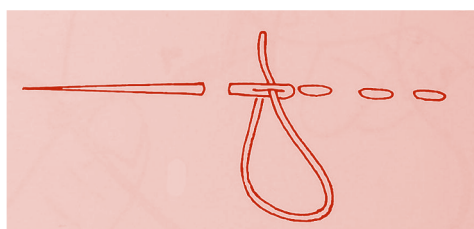
از ابتدای محلی که قرار است
دوخت را شروع کنیم سوزن را
بیرون می آوریم.

سوزن را با فاصله‌های مساوی به داخل پارچه برده و بیرون می آوریم.

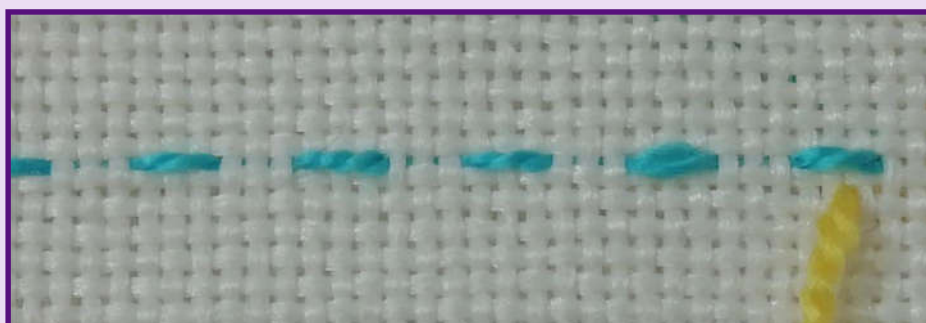

همین روش را تا انتهای مکانی که قرار است شلال زده شود ادامه می دهیم.

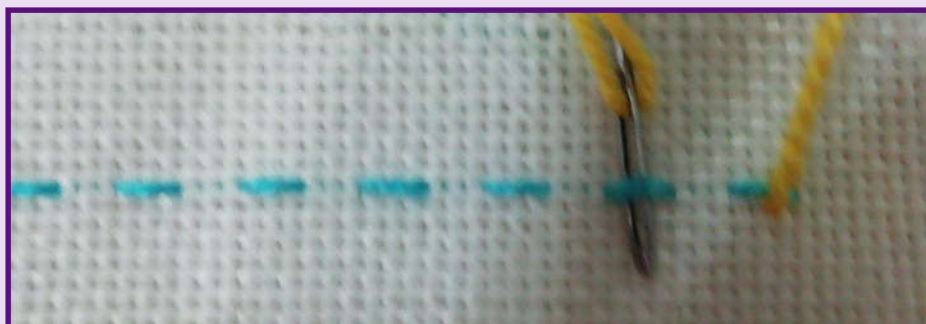

از دوختهای ساده:

۲- شلال ساده با پیچ

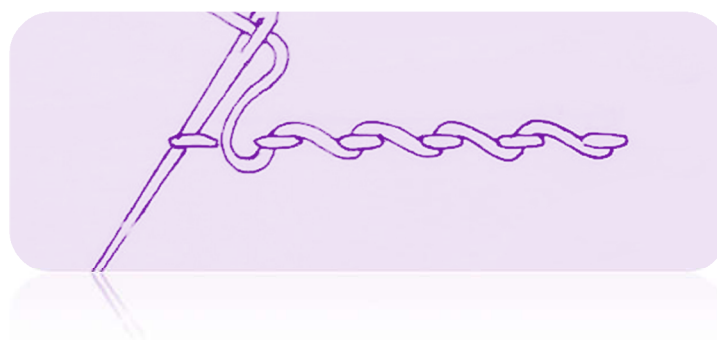

بعد از اتمام دوخت شلال ساده، برای زدن تزئین پیچ بر روی شلالها، نخ تزئینی را که در اینجا به رنگ زرد است با فاصله کم از پایین اولین شلال بیرون می آوریم.

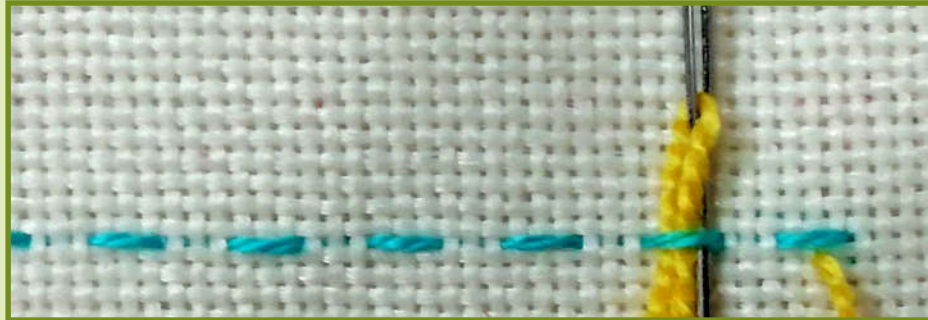
از این پس هر بار سوزن و نخ را از شلال بعدی عبور میدهیم، و همیشه جهت عبور سوزن ثابت است که در این عکس همیشه از بالا به پایین است.

نکته: همیشه برای اضافه کردن تزئینها که در این عکس به رنگ زرد است، از انتهای سوزن برای رد کردن نخ از بین شلالها استفاده می کنیم. با این کار از فرو رفتن نوک تیز سوزن در الیاف و ایجاد مزاحمت جلوگیری می شود.

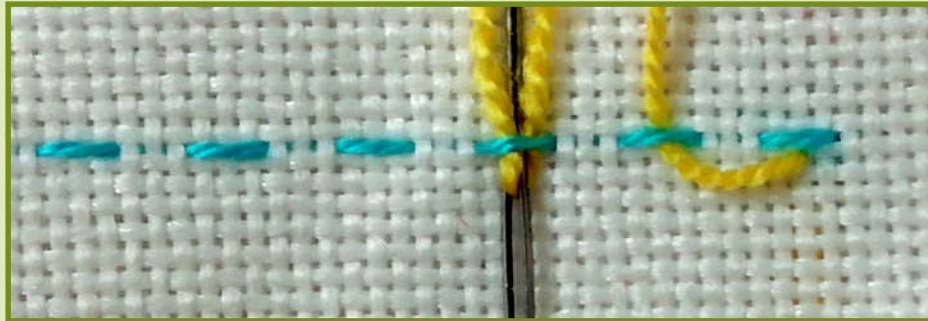

از دوختهای ساده:

۳- شلال ساده با مارپیچ

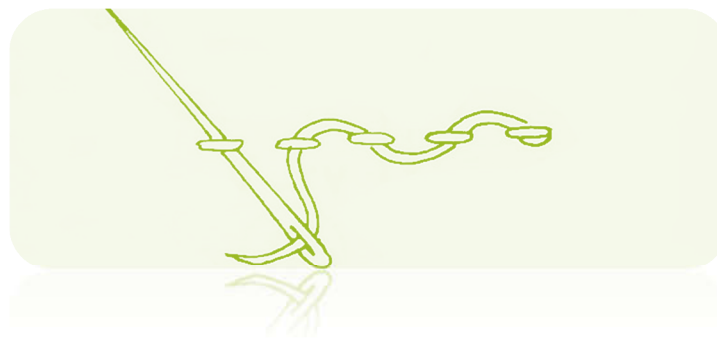

بعد از پایان دوخت شلال برای ایجاد تزئین مارپیچ نخ و سوزن را از پایین از میان شلال عبور می‌دهیم. نکته: برای اضافه کردن تزئین مارپیچ که در این عکس به رنگ زرد است، از انتهای سوزن برای رد کردن نخ از بین شلال‌ها استفاده می‌کنیم

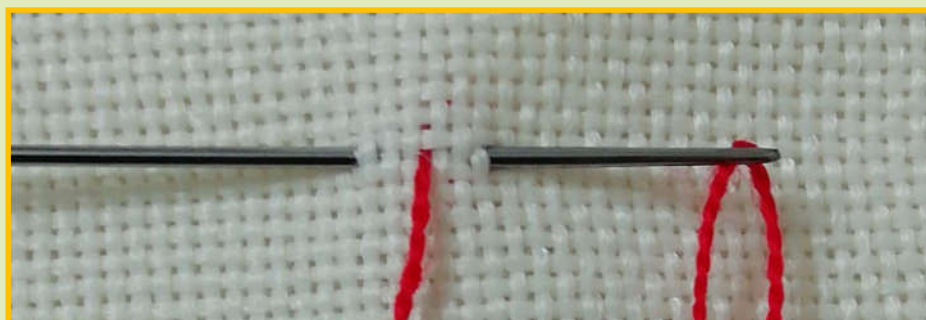

و حالا نخ و سوزن را از بالا از میان شلال بعدی عبور می‌دهیم. و هر بار به همین روش و یک درمیان در جهت‌های مخالف سوزن را از شلال‌ها عبور می‌دهیم.

نکته: همیشه برای اضافه کردن تزئین‌ها که در این عکس به رنگ زرد است، از انتهای سوزن برای رد کردن نخ از بین شلال‌ها استفاده می‌کنیم. با این کار از فرو رفتن نوک تیز سوزن در الیاف و ایجاد مزاحمت جلوگیری می‌شود.

از دوختهای ساده: ۴-بخیه ساده

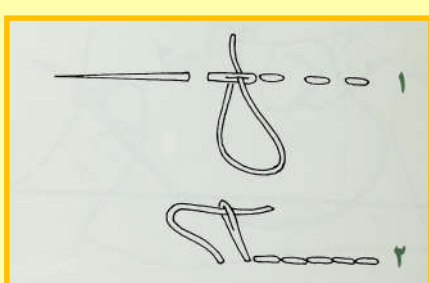

همانند شلال ساده از ابتدای محلی که قرار است دوخت را شروع کنیم سوزن را بیرون می‌آوریم. سپس به اندازه طول بخیه به عقب برگشته و سوزن را به داخل پارچه فرو برده و بعد از نقطه شروع به همان اندازه طول بخیه فاصله گذاشته و سوزن را خارج می‌کنیم. به ترتیبی که در عکس مشاهده می‌شود نقطه شروع در وسط قرار گرفته است.

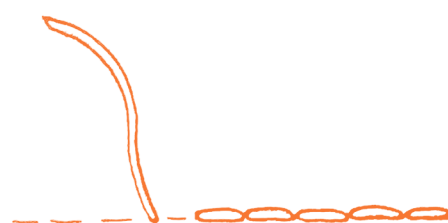

همین روند دوخت تا انتها ادامه می‌یابد. یعنی هر بار به اندازه طول بخیه‌ها به عقب برگشته و به همین اندازه در جلو پیش می‌رویم.

نکته: همیشه برای اضافه کردن تزیین‌ها که در این عکس به رنگ زرد است، از انتهای سوزن برای رد کردن نخ از بین شلال‌ها استفاده می‌کنیم. با این کار از فرو رفتن نوک تیز سوزن در الیاف و ایجاد مزاحمت جلوگیری می‌شود.

در این طرح تفاوت بین دو دوخت شلال ساده (شماره یک) و بخیه ساده (شماره دو) نشان داده شده است.

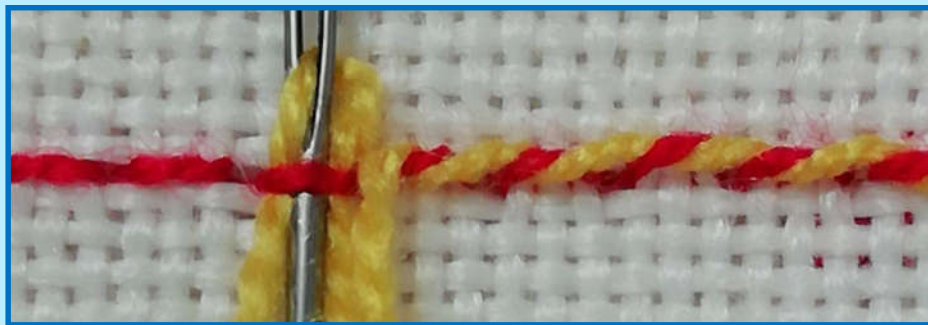

از دوختهای ساده:

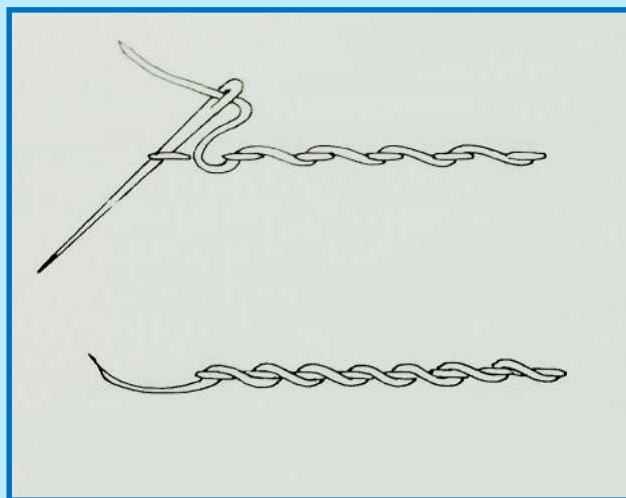
۵-بخیه ساده با پیچ

پس از پایان دوخت بخیه، برای شروع دوخت تزیینی، ابتدا سوزن و نخ را از بالای اولین کوک بیرون می‌آوریم، سپس از روی کوک اول رد شده و از پایین کوک بعدی به سمت بالا سوزن و نخ را از عبور می‌دهیم.

برای ادامه همیشه نخ و سوزن را از پایین از میان کوک بعدی عبور می‌دهیم. همیشه جهت عبور سوزن از کوک‌های بخیه ثابت است که در این جا همیشه از پایین به بالاست. در انتهای کار ظاهر نهایی دوخت به شکل طناب پیچیده به نظر می‌رسد.

در این طرح تفاوت بین دو دوخت شلال ساده با پیچ (بالا) و بخیه ساده با پیچ (پایین) نشان داده شده است.

از دوختهای ساده:

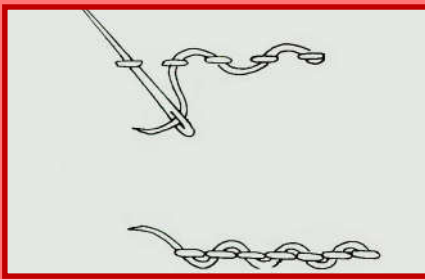
۶- بخیه ساده با مارپیچ

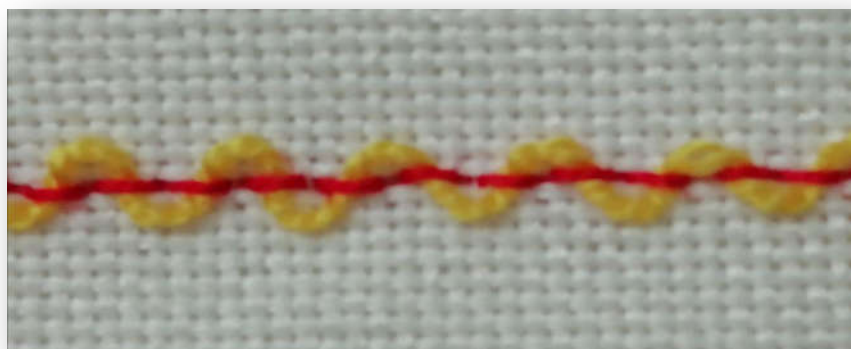
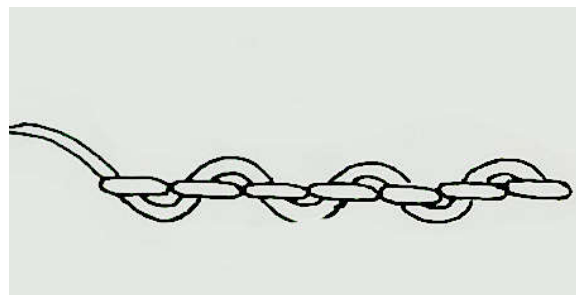
پس از پایان دوخت بخیه، برای شروع دوخت تزئینی مارپیچ، ابتدا سوزن و نخ را از بالای اولین کوک بیرون می‌آوریم، سپس نخ و سوزن را از جهت بالا به پایین از میان کوک بعدی عبور می‌دهیم.

و حالا نخ و سوزن را از پایین از میان کوک بعدی عبور می‌دهیم. و هر بار به همین روش و یک درمیان در جهت‌های مخالف سوزن را از بخیه‌ها عبور می‌دهیم. این روند دوخت تا انتها ادامه می‌یابد.

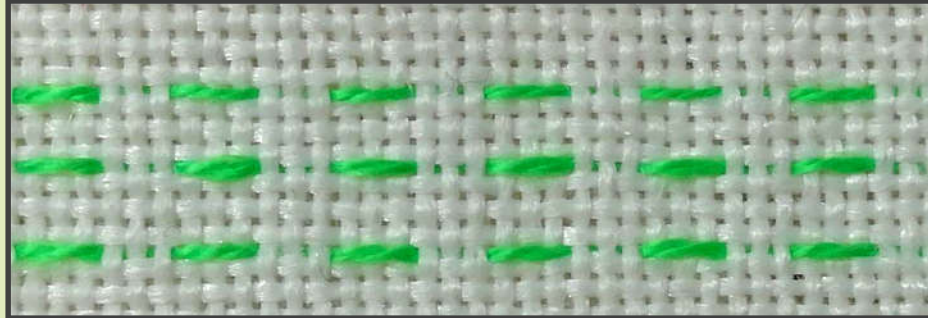

در این طرح تفاوت بین دو دوخت شلال ساده با مارپیچ (بالا) و بخیه ساده با مارپیچ (پایین) نشان داده شده است.

از دوختهای ساده:

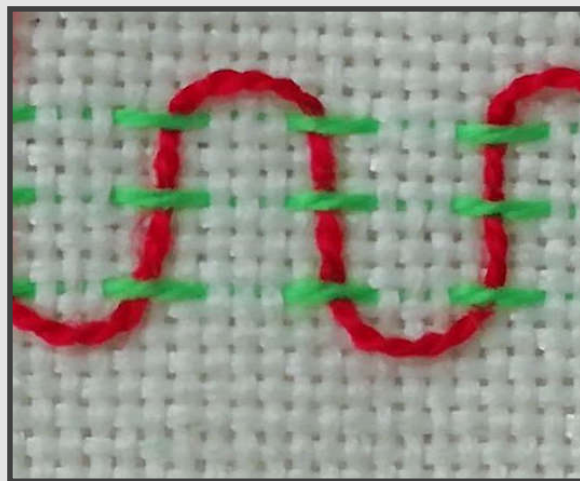
۷- شلال سه ردیفه زینتی ماریچ

برای این نوع دوخت ابتدا سه ردیف شلال با فاصله مساوی از هم می‌زنیم. هر ردیف از دوخت‌ها باید دقیقاً زیر یکدیگر باشند.

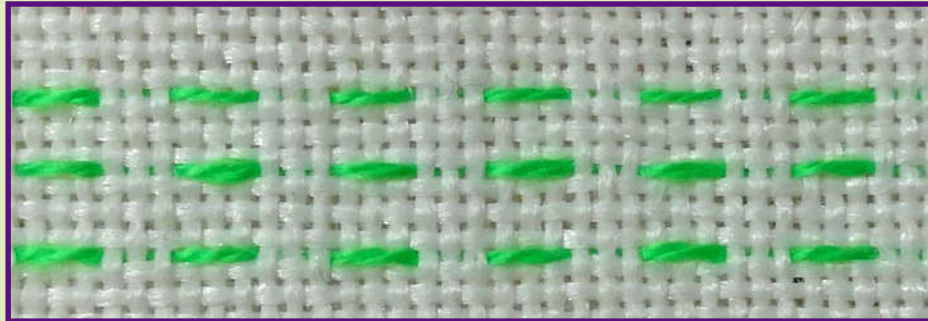
برای تزئین مطابق آنچه که برای تزئین ماریچ از قبل آموخته‌اید عمل کنید. یعنی برای هر سه ردیف شلال نخ تزئین را که در اینجا به رنگ قرمز است را یک بار از بالا و بار دیگر از پایین از هر سه ردیف شلال عبور می‌دهیم. این روند دوخت تا انتها ادامه می‌یابد.

نکته: سعی نمایید میزان کشش نخ در هنگام دور زدن یکنواخت باشد تا زیبایی دوخت حفظ شود.

از دوختهای ساده:

۸- شلال سه ردیفه زینتی ماریچج دابل

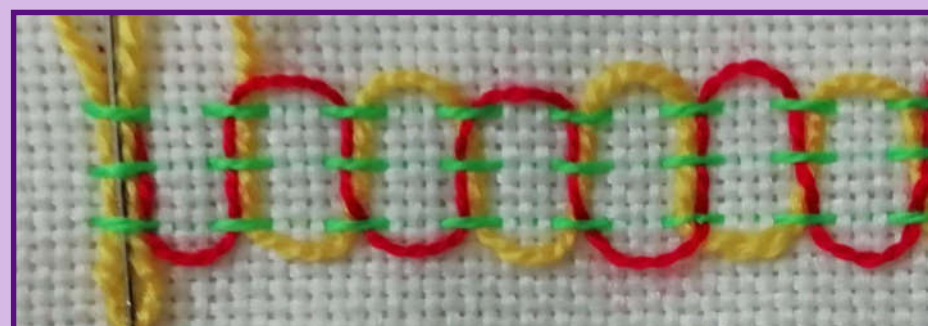

برای این نوع دوخت مانند قبل ابتدا سه ردیف شلال با فاصله مساوی از هم می‌زنیم. هر ردیف از دوخت‌ها باید دقیقا زیر یکدیگر باشند.

برای تزئین مطابق آنچه از قبل آموخته اید عمل کنید.

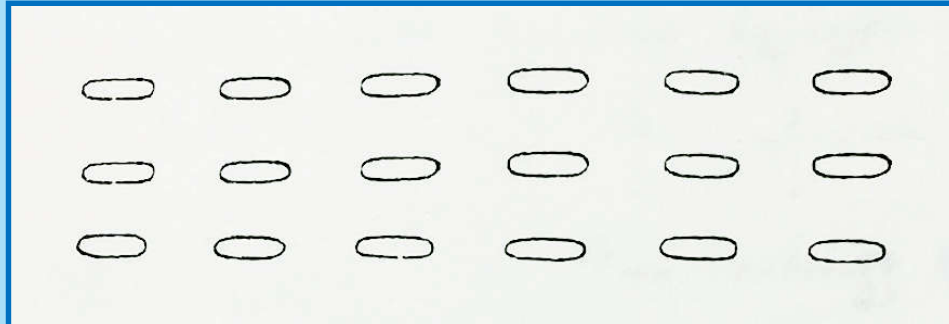
یعنی برای هر سه ردیف شلال نخ تزئین را که در اینجا به رنگ قرمز است یک بار از بالا و بار دیگر از پایین از هر سه ردیف شلال عبور می‌دهیم.

برای تزئین مرحله دوم دوخت که در این عکس به رنگ زرد است با همان شیوه مرحله قبل دوخت انجام می‌شود، فقط این بار مخالف جهت نخ قرمز حرکت سوزن انجام می‌شود.

از دوخت‌های ساده:

۹- شلال سه ردیفه زینتی مورب

برای این نوع دوخت مانند قبل ابتدا سه ردیف شلال با فاصله مساوی از هم می‌زنیم (رنگ آبی در عکس).

هر ردیف از دوخت‌ها باید دقیقا زیر یکدیگر باشند. سپس برای تزئین در مرحله اول (رنگ زرد) هر بار برای ایجاد مارپیچ سوزن را از ردیف اول و سوم عبور می‌دهیم و ردیف دوم از شلاها که در وسط قرار دارد را نادیده می‌گیریم.

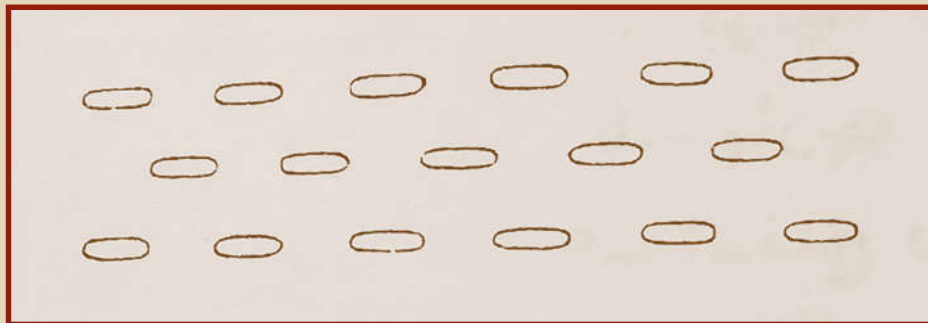
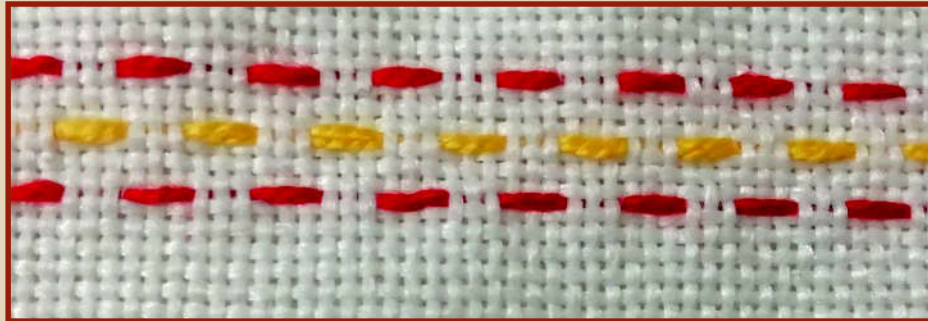
نکته: هنگامی که نخ و سوزن از شلال ردیف اول رد شد برای ردیف سوم، نباید شلالی که درست زیر شلال ردیف اول است را در نظر گرفت، بلکه باید نخ را از کوک کناری آن (در همان ردیف سوم) عبور داد.

برای مرحله دوم که در اینجا رنگ قرمز است دقیقا همانند قبل اما در خلاف جهت مرحله اول اجرا می‌کنیم.

* نخ‌هایی که برای تزئین از شلال‌ها عبور می‌کنند یک‌درمیان بایستی به صورت ضربدر شکل بگیرند.

از دوختهای ساده:

۱۰- شلال سه ردیفه زینتی مورب نامتقارن

برای این نوع دوخت مانند قبل ابتدا سه ردیف شلال با فاصله مساوی از هم می‌زنیم. هر ردیف از دوخت‌ها باید دقیقاً زیر یکدیگر باشند.

برای تزئین مطابق آنچه که برای تزئین ماریچ از قبل آموخته اید عمل کنید. یعنی در مرحله اول، نخ تزئین را که در اینجا به رنگ آبی است یک بار از بالا و بار دیگر از پایین از هر سه ردیف شلال عبور می‌دهیم؛ اما با این تفاوت که چون ردیف‌های شلال به صورت یک‌درمیان هستند نخ آبی به شکل ماریچ اریب حرکت می‌کند.

در مرحله دوم (برگشت) همانند قبل سوزن یک بار از بالا و بار دیگر از پایین وارد سه ردیف شلال‌ها شده اما در خلاف جهت حرکت مرحله اول.

